

65 Ejusmodi pactio regulariter inter creditorem, & debitorem adhibetur : fieri tamen potest, ut tertius similiter cum debitor pacificatur : & quoad eum, qui non fidejussit, tale pactum non subsistere, & jure reprobari, scriptis contra Bartolum Anton. Fab. in ratione l. ult. de cont. empt. propter suspicione collusionis inter istum, & creditorem. In fidejusso, de quo D. Covar. in praesenti, non nulli opinantur, quod ei licet pacisci, ut si ipse pro debito solverit, pignus jure dominii capiat. Ita Anton. Fab. per textum in d. l. fin. Molin. sup. n. 5. Salas de usur. disq. 32. num. 3. Menoch. de adipiscend. remed. 5. num. 40. Mantic. d. tit. 10. num. 35. Didac. Perez. in l. 1. verbo *Dar à usura*, vers. *Quod autem, tit. 2. lib. 8. Ordinam.* Suar. commun. opin. verb. *Fidejusso*, & alii.

66 Oppositum cum nostro Praesule tuerunt sententiam Gait. sup. num. 1147. Hering. de fidejusso, cap. II. num. 309. Jacob. Graff. aur. decis. p. I. lib. 2. cap. 109. num. 25. Leotard. sup. quast. 70. num. 42. Arias Pinel. in l. 2. rubric. part. 2. cap. I. num. 31. C. de rescind. vend. Hermos. in l. 41. gloss. 3. num. 12. tit. 5. p. 5. Caldas in l. Si curatorem habens, verb. *Sua facilitate*, n. 66. C. de in integr. restitut. & de empt. & vend. cap. II. n. 11. Tusch. lib. P. concl. 15. num. 33. Felician. de censib. lib. I. cap. 10. num. 14. Roderic. de am. redditib. lib. 2. quast. 2. num. 5. Merlin. sup. num. 81. Trentacin. num. 12.

67 Ratio est, quia eadem compulsion, & iniquitatis suscipio in fidejusso, ac in creditore repelli potest, cum a mutuariato cautio praefari debet. Ad textum in d. l. fin. respondetur, Scævolam decidisse de jure antiquo antequam lex commissoria per Constantium extirpare; floruit enim ille sub Severo, & Antonino, à quibus ad Constantium supra centum præterierunt anni. Quam interpretationem probant Gait. n. 1141. Anton. Fab. de errorib. decad. 21. error. 1. n. 9. 10. Pinel. num. 27. Roderic. n. 6. Felician. ubi proxime, Leotard. n. 48.

Ibi: *Ex quo nostrates merito.*

68 Quidam putant dictam legem finalē procedere, quia fidejusso pignus non accepit, sed creditor. Gregor. Lop. in d. l. 41. Partit. gloss. 3. Cujac. in d. l. fin. & alii, ut testatur Leotard. num. 47, qui hunc intellectum refutat, quoniam legis commissoriae patrum reprobatur de qua vis re debitoris, quamquam pignori subjecta non sit. Merlin. sup. num. 79. Roderic. num. 30. Trentacin. n. 10. Cald. d. cap. II. num. 101. Gabr. Mudæ. tract. de pignor. tit. de leg. commiss. n. 5. & 6. Jacob. de Graff. sup. num. 109. Leotard. fuse probans n. 8. Vide Hermos. num. 9. cum seqq. qui Gregorii Lopez accedit, ita ut creditor iusto pretio persoluto, rem ex pactione retineat. Sed à communī non est recedendum ex Leotardi fundamento, ex quibus rejicitur interpretatio proxima ad dictam legem finalē.

Vers. *Ex quibus tria.*

69 Ut pactum legis commissoriae non subsistat, sat erit si res acquirenda creditori, sit ei generaliter obligata. Haec conclusio ex communi precedente sententia necessariò deducitur, eamque tenent Tusch. sup. num. 15. Merlin. num. 31. Mantic. sup. tit. 9. num. 10. Cyriac. controv. 393. n. 15. Surd. decis. 248. num. 20. Trentacin. num. 3. Roderic. n. 29. & alii apud Hermos. n. 8.

Ibi: *Secundum, item quoad hanc.*

Quoad prohibitionem legis commissoriae nihil refert quibus verbis pactum concipiatur, modo prævus intendatur effectus. Tusch. num. 4. Surd. num. 9. Gait. num. 1112. Roderic. num. 31. Greg. Lop. in l. 41. gloss. 2. tit. 5. part. 5. Mantic. sup. lib. II. tit. 9. num. 4. 6. 12. & tit. 10. num. 16. Trentacin. num. 7. Hermos. num. 7. An liceat convenire, ut pecunia in tempore non reditā, res creditori cedat in solutum, latè disputant negative resolventes Leotard. d. quest. 70. ex num. 16. Merlin. sup. q. 123. à num. 37. Et quoniam feneratorum avaritia plures inventarunt artes ad eludendas leges fraudulentio verborum cortice, Judices invigilare oportet, ut fraudes percalcent, ac exterminent, quod admonet Leotard. n. 93.

Ibi: *Tertiò, hac questione.*

Loquitur D. Covar. juxta aliorum sententiam, ipse enim nullum admittit discrimen inter creditorem & fidejusso quod legis commissoriae prohibitionem, quod palam profitetur inferius num. 8. vers. hinc colligitur.

Vers. *Secundo pactum illud.*

Non pauci, teste Roderico d. q. 2. num. 7. sentiunt in specie dictæ legis finalis inter contrahentes actum, ut pignus creditoris datum, fidejusso si solveret pro debitor, emptum haberet pro iusto pretio. Sed aliud placet Fabro in ratione ibi, ac Cujac. qui ait: *Et verisimile est, pretium fuisse pecuniam, qua soluta est, ut predia liberarentur* Atque assentientur Molin. & alii laudati sup. num. 65. quam interpretationem refellit etiam Leotard. num. 46. adnotans divinationis vicio laborare, veriorque videtur quæ tempora distinguit, de qua num. 67.

Ibi: *Siquidem & cum creditore.*

Et valde communis resolutio, quod licet creditori in pactum deducere, ut pecunia non reditā intra diem conventum, pignus emptionis titulo, aut in solutum habeat pro iusto pretio tunc constituendo. Gutierrez. Canonica. part. I. cap. 33. num. 4. Gait. d. cap. 4. num. 1126. Merlin. n. 51. Cenc. de censibus, quast. 57. num. 30. Molin. d. disq. 324. num. 3. Trentacin. num. 14. Menoch. num. 44. præter alios plures, quos congesit Barbosa collect. cap. Significante, num. 5. de pignor. & Hermos. in l. 41. gloss. I. num. 1. tit. 5. p. 5. quod in censu non admittitur, nec sustinetur conventio, ut pensio aliquibus annis non solutis, funditus censu obligatus tradatur in solutum. Cenc. ubi sup. Roder. d. q. 2. n. 72.

Ibi: *Idem erit si fiat pactum simpliciter.*

Pactum, ut pecunia non solutā, pignus emp. 74 tum sit creditori, subsistit; etenim subintelligitur pro iusto pretio boni viri arbitrio definiendo. Molin. & Menoch. ubi proxime, Gait. n. 1128. Merlin. ubi pronuper, Gregor. Lop. in d. l. 41. gloss. I.

Varias Resolut. Lib. III. Cap. II.

25

Ibi: *Et dicitur lex commissoria.*

Unde conventio, de qua agimus, lex dicatur 80 commissoria, D. Covar. adhærentes tradunt Gait. n. 1101. Mantic. sup. tit. 9. num. 1. Rodor. num. 25. Anton. Fab. sub. decad. 21 error. I. Cujac. in l. fin. de contr. empt. Donell. lib. 16. cap. 19.

Observandum est, pactum legis commissoriae 81 non sustineri, quamvis ad instantiam debitoris adjectum probetur. Merlin. de pignor. lib. 4. q. 123. num. 29. Surd. decis. 248. num. 15. Mantic. sup. lib. II. tit. 9. num. 7. Aliud erit juris, si aliquo casu illud utilitatem respiceret debitoris; nam omnis prohibitionis ratio removetur, alioquin quod in in ejus favorem est introductum, in ipsius damnum retroqueretur, contra regulam capituli *Quod ob gratiam* 61. de reg. jur. in 6. l. *Quod favore* 6. C. de legib. Roderic. d. q. 2. num. 39. Gait. num. 1126.

Vers. *Hinc colligitur.*

Ex premissis hucusque bene hoc infertur. Vide sup. num. 71.

Vers. *Secundo infertur.*

De hac licita conventione actum supra, num. 73.

Ibi: *Quod si priusquam pretium.*

Quoties licetè convenit secundum tradita sup. num. 63. ut pignus acquiratur creditori, si antequam pretium definitur, debitor creditam pecuniam offerat etiam post diem solutioni assignatum, rem pignoratam retinebit. Mantic. sub. lib. II. tit. 10. num. 19. & 20. Leotard. quast. 70. num. 54. Barbosa collect. cap. Significante, num. 5. de pignor. Anton. Fab. de decad. 21. error. 2. Cald. ubi proximè. num. 97. Roderic. d. quast. 2. num. 9. Menoch. de adipiscend. remed. 5. num. 46. Hermos. sup. n. 5. Veruntamen hoc latissime in controversiam revocat Merlin. d. q. 123. ex num. 54. ad. 71 ubi adversus communem tenet, quæ nihilominus est amplectenda, qui saltē ex equitate admittitur more purgatio quoties jus creditoris deterius non est factum, ut fatetur Merlin. num. 64. & probat egregie Pichard. disq. de mora, num. 108. cum alii: & cum. pactio ista sustineatur in pœnam propter moram, Molin. sup. disq. 324. num. 4. hac purgata. patet vis evanescit, nec anxiè curandum de ejusmodi pactionum observatione, quæ cum aliqua suscipiente honoris procedunt, ut constat ex prænotatis num. 77.

Vers. *Tertiò hinc etiam.*

Communis opinio docet, pactum legis commissoriae ex intervallo adjectum non reprobari, quam sustinet, ac probat Card. Mantic. sup. lib. II. tit. 10. ex num. 2. præter alios plures, quos referunt ipse Leotard. quast. 70. num. 1. Gait. dict. cap. 4. num. 1113. afférentes tale pactum, et si non producat actionem ad exceptionem, atque retentio nem prodesse. Verum ali non pauci cum D. Covar. opinantur, nihil interfesse quoad prohibitionem legis commissoriae, quod conventio in continentia interveniat, vel quod post debitum contractum ex intervallo adjectur; nam utroque modo illicita & irrita habetur. Roder. d. lib. 2. q. 2. n. 22. Merlin. sup. dict.

dīct. q. 123. ex num. 82. Menoch. numer. 42. Trentacing. d. refol. 11. numer. 13. & 15. Leotard. ubi proximè, numer. 2. Gabr. Mudac. de pignor. de leg. commis. numero 22. Pinell. in l. 2. rubr. part. 2. cap. 1. numer. 30. C. de refind. vend. Gait. dīct. cap. 4. numer. 1122. & 1123. Cald. de empr. cap. 11. numer. 19. Ant. Fab. de error. 2. numer. 13. Hermos. sup. num. 24.

84 Cui veræ opinioni non obstat; quod post contractam principalem obligationem non superest creditori facultas compellendi debitorem, qui jam pecuniam, aut rem percepit, ut tale feriat pactum; nam ut recte ait Leotard. numero 5. mutuarius jam obligatione astriclus facilius conveniet ad libitum creditoris, ut dilationem ad solvendum obtineat. Præterea posset à principio tractari, ut ex intervallo pactum fieret in fraudem prohibitionis: quas, & alias artes ad elucendas leges fœnatores solent machinari.

Vers. Quartò & ultimo.

85 Quoties in pacto legis commissoriæ nulla reperitur iniquitas, quia constat pecuniam creditam æquivalere justæ pignoris aestimationi in utroque foro creditor tatus erit, & conventum servabitur. Merlin. sup. n. 56. Trentazing. d. refol. 11. in fin. Gait. num. 1123. & 1126. ubi alios recenset. Contrarium probare nititur nostri Praefidis memor Leotard. d. q. 70. ex n. 55. & n. 57. sequaces laudat.

86 Ast ut D. Covar. propugnemus assertum, minimè oportebit, quod ubi pignus datur pro quantitate, quæ ejus aestimationi adæquatatur, pignoratius contractus transit in alienationem. Gait. d. cap. 4. num. 1097. & 1127. Merlin. cum pluribus de pignor. lib. 5. q. 45. n. 74. & apertissime comprobatur ex eo, quod creditor non impunit fructus in sortem (ut alijs regulariter tenetur, cap. Cum contra 6. de pignor. l. 1. & 2. C. de pignor. action.) cùm tantum mutuat quanti res pignori accepta valet. Merlin. cum alis numero 73. & plurimi (quāquam ipse diffentiat) apud Leotard. q. 12. n. 1. Unde si creditor mutuet quantum est pignus, & conveniterit, ut pecunia non soluta infra tempus præfinitum, illud sibi queratur pro quantitate mutuata, res potius cenobitur alienata cum facultate redimendi restricta ad solutionis terminum, quam pignori data: in quo contractu locutionis non est prohibitionis legis commissoriæ, quæ in pignoribus solum observatur.

87 Nec urgent que Leotardus opponit, quoniam hic nulla fraus usuraria latere potest, ubi justum pretium numeratur. Nec debitor gravatur, quin potius levamen sentit, qui pre egestate rem pignoratam statim eadem quantitate foret venditur usque spe recuperationis, quam benignus creditor ad tempus concedit. Denique ad rem non facit difficultas justum rerum pretium definiendi; nam sicut in alijs pluribus causis; sic & in hac per boni viri arbitrium aestimatio recte fieri poterit absque fraude, ac detrimento debitoris, & ita bona fide agendum nostra supponit opinio.

88 Quæret aliquis quod tempus inspiciendum, ut pretium pignoris justum decernatur, an contractæ obligationis, vel id in quod solutio confertur, aut dominii translatio? Et ubi pactum legis commissoriæ intervenit, ut pignus creditor habeat, non soluta pecunia pro certo pretio tunc conventu, ut illicitum reprobatur. Molin. d. difp. 324. numero 2. Hermos. in d. l. 41. n. 28. tit. 5. p. 5. Leotard. difp. 70.

numero 16. & 17. quia ut licet fiat pretii taxatio differri debet in tempus solutioni alignatum, quo pignus creditori acquiratur, sicut prænotavimus supra numero 73. Nihilominus in specie, de qua agimus, aliud dicendum censeo, quia sufficiet li tantam pecuniam numeret creditor, quantam tunc debitor ex venditione pignoris juxta commune pretium percepere bonū viri arbitrio; nam ut alienatio præsumatur, valor pignoris attenditur tempore contractus, quod nulli dubium est.

Praefatam opinionem (quam impugnat) admittit Leotard. d. q. 70. in fine, cùm empturus fundum, pecuniam emptioni paratam mutuat, fundo in pignus accepto; quia licet pacifetur, ut nisi debitor solverit cum promittit, pignus emptum ille habeat, datâ inter fundum, & pecuniam creditam valoris coæqualitate, & Leotardus insinuat.

Non est prætermittendum, quod D. Covarruv. 90 tetigit, circa pactum legis commissoriæ in cap. Quævis pactum, part. 2. §. 3. numer. 5. de paſt. in 6. ubi docuit, illud juramento non confirmari, sed qui juravit teneri ad ipsius observantiam, nisi ab solutionem impetraverit: quæ resolutio deducta ex capite Debitores 6. de jurejur. communiter (licet non desint adversarii,) est recepta, ut videre est apud Ant. Fab. decad. 21. error 8. Gait. d. cap. 4. n. 1149. Leotard. d. q. 70. n. 25. Greg. Lop. in l. 41. gloss. 4. tit. 5. p. 5. Cyriac. controv. 393. n. 11. & 12. Surd. decif. 248. n. 16. & 17. Merlin. d. q. 123. n. 19. & 20. Merendam controv. lib. 1. cap. 3. n. 4. Guttier. Canon. part. I. cap. 33. Cujac. in cap. Ex rescripto, ad fin. de jurejur. Morl. Empor. Jure. tit. 9. q. 14. n. 7. vers. Contrarium vero, & alios dat Barbo. collect. cap. Significante, num. 8. de pignorib. ac Hermos. in d. l. 41. gloss. 1. n. 19. Dissentit Fachin. controv. lib. 10. cap. 73. præter laudatos per Hermos. num. 20.

D. Praeses ubi proximè hæc verba subjunxit: 91 Fortassis juramentum appositum in pignoribus pacto legis commissoriæ habebit eum effectum, ut res pignori data maneat post redempcionis tempus penes creditorem vendita, non equidem pretio mutuata pecunia, sed justo arbitrio boni viri definiendo: ita ut creditor possit rem ipsam retinere adjiciens eam pecuniam, quæ juxta boni viri arbitrium deficit quod justam ipsius rei estimationem, &c. Sequitur Guttier. d. cap. 33. n. 3. & 4. Merlin. sup. n. 23. Contraria tenet Roder. d. q. 2. n. 35. Leotard. q. 70. num. 37. quibus accedere videtur Hermos. numer. 22. quod verius existimo, ne ex iniuitate sua aliquam sentiat utilitatem, qui mutuans jurejurando adegit egente mutuariatum, ut rem pignori oblatam pro vili pretio vendere promitteret, quod jura non sustinet, cap. Intelleximus de jud. l. Si ab hostibus, §. 1. ff. solut. matr. l. Ita demum, de arbitr. Commodum namque reportare censemur, qui rem optatam etiam iusto pretio consequitur, l. etiæ 69. de legat. 1. Leotard. de usur. q. 70. num. 51. Rursus æquum non est, ut debitor prætextu jura menti, quod premente necessitate per creditorem compulsius præstet, rem alienet, quam ob affectionem, vel unitatem pluris habet quam est iusta ejus aestimatio, ut sœpe contingit, l. Pretia rer. num 63. ad leg. Falcid. Gloss. in l. Si in emptio nem 37. de minor. Est ad rem exemplar insigne de Rege Achab cupiente emere vineam Naboth, Reg. lib. 3. cap. 21. Nec juvandus creditor juramento religione, qui voluit illud effici suæ iniuitatis vinculum, ad quod non fuit inventum, cap. Quant. 18. §. Super quo de jurejur. c. Inter catena 22. q. 4. Similiter

92 Similiter si debitor renuntiaverit Constitutionibus, quibus pactum legis commissoriæ vetatur nihil creditori proderit, quia talis renunciatio irrita habetur, Gregor. Lop. in l. 41. gloss. 4. tit. 5. p. 5. ubi Hermos. num. 18. Gait. d. cap. 4. num. 1112. Mantic. sup. lib. 11. tit. 10. num. 15. Surd. decif. 248. num. 16. Merlin. de pignor. lib. 4. q. 123. num. 32. Bæza de inop. debit. cap. 16. n. 69.

SUMMARIUM.

- 1 Usura an sit crimen, de quo solus Ecclesiasticum Index valeat cognoscere?
- 2 Est mixti fori.
- 3 Utrum sit mixti fori, si usura non prohibetur per legem Principis Secularis? & n. 4 & 5.
- 6 Usura quando sit crimen merè Ecclesiasticum.
- 7 Crimen mixti fori quod dicatur, & de criminibus istis, remissive, ibid.
- 8 Usura crimen ex sui natura spectat ad forum seculare, & laicus Princeps quid possit circa illud statuere.
- 9 Princeps secularis in usurarios, & hereticos penas stabilire potest.
- 10 Petita exequatio apud judicem laicum an suspendenda propter usura exceptionem, remissiva criminis cognitione ad Ecclesiasticum?
- 11 Usurarius ipso jure est infamis.
- 12 Hodie infamia est Jure communis, qui usuras percipit, quæ illo apud Romanos permittebantur.
- 13 Usurarius ut pro infami habeatur, sententia declaratoria opus est, sed absque illa à testificando repellitur.
- 14 Usurarius peracta penitentiâ, an ab infamia liberetur, & num. 20.
- 15 Lex quedam Ordinamenti refertur statuens in fœnatores.
- 16 Clericus usurarius infamiam, aliasque penas incurrit.
- 17 Redditur inhabilis ad Ordines, & beneficia Ecclesiastica.
- 18 Caput I. cum capite 7. de usur. conciliantur, & qua pena afficiatur Clericus proxeneta in usurario contractu.
- 19 Episcopus cum Clerico usurario post penitentiam qualiter dispensare valeat, ut recuperet, aut adipiscatur Ecclesiasticum beneficium.
- 20 Clericus usurarius, qui penitentiam egit, ex Episcopi dispensatione obtenta retinere potest beneficia, sed non admittitur ad alia de novo.
- 21 Usurarius manifestus est, qui palam fœnus exercet, sive per se, sive per alium, tam in multo, quam in aliis contractibus: & utrum actuum repetitio desideretur, ut quis manifestus usurarius censeatur, & num. 22.
- 23 Usurarius manifestus an sit, qui in judicio fateur se usuram exegisse.
- 24 Ex confessione extrajudiciali coram Sacerdote, aut Notario, & testibus an quis manifestus usurarius censeatur, & num. 25.
- 26 Damnatus de crimine usurarum manifestus usurarius habetur.
- 27 Usurarius manifestus non est de delicto convictus ante sententiam.
- 28 Per famam, etiam adminiculis accidentibus, D. de Faria Novæ addit. ad Covar. Tom. II.
- 29 In civilibus causis semiplene probationes junguntur: non sic in criminalibus, & quid si civiliter actum sit, ibid.
- 30 Ad probationem hujus criminis non est idoneus testis, qui de repetitione usurarum, aut alia utilitate propria agit.
- 31 Testes singulares non probant actum specificum fœnandi.
- 32 Episcopus non potest statuere, quod usura crimen singularibus testibus probetur, & talis potestas non reficit, nisi in Principe non recognoscere superiorum.
- 33 Crimen in genere singularibus probatur testibus: non sic in specie.
- 34 Delicto per testes singulares probato in genere, an pena ordinaria irrogetur?
- 35 Usurarum delictum de jure regio per testes singulares probatur, & quare.
- 36 D. Covar. circa legem regiam penitentem fœnatores, doctrina non admittitur.
- 37 De penis Jure Canonico statutis in fœnatores, remissive.
- 38 Quis sit manifestus usurarius, ut eas penas incurrat, & n. 39. 40. & 41.
- 42 Usurarius semel, aut bis delinquens, præter infamiam extra ordinem Jure Pontificio punitur.
- 43 De usurarum pravitate, ac prohibitione apud diversas gentes, remissive.
- 44 Usurarius manifesto Ecclesiastica sepultura, & activa testamenti factio denegatur, nisi restituiri, aut de restituendo caveatur.
- 45 Usurarius manifestus, aut hæres ejus quomodo cavere teneantur.
- 46 Idonea, aut sufficiens cautio qualis intelligatur.
- 47 Usurarius dominium acquirit rerum, quas pecuniâ per fœnus parata emit.
- 48 Non debet restituere lucrum quæsumum pecuniâ usurariâ per negotiationem, aut si eam fœni dederit.
- 49 Fœnator non sit dominus rei, quam ex usuris insolutum accepit.
- 50 Quid de rebus qua usū consumuntur, an per confusionem querantur usurario?
- 51 Si fœnator rem ex usuris acceptam vendiderit, pretii dominium querit. Idem erit si pro pretio rem in solutum diam acceperit, & quid se permuttererit.
- 52 Fructus perceptos, & qui percipi potuerunt ex re per usuram accepta restituit usurarius.
- 53 Quas expensas deducat usurarius. Si fructus vendat, pretii dominium acquirit, ibid.
- 54 Usurarii bona non sunt hypotheca subjecta pro usurarum restituitione.
- 55 Quid de rebus emptis pecunia fœnori, & quid si Ecclesia, miles, aut pupillus usuras exsolventur.
- 56 Creditor, cur fœnator testamento reliquit quod per fœnus exegit, an gaudeat hypotheca?
- 57 Creditor ex usuris non differt ob aliis quoad revocanda in fraudem alienata.
- 58 Heres usurarii ad restituionem usurarum pro viribus hereditatis tenetur, et si nihil ex illis perveniat ad ipsum.
- 59 Si plures existant hæredes, quisque pro sua portione